SIDE 3: MENINGER

Kronikk og debatt side 20 til 21

Blir Moses Abramovitz viktigere enn Milton Friedman i framtida?

To økonomkarrierer

Erik S. Reinert

ILLUSTRASJON: KNUT LØVÅS

Da depresjonen var på sitt verste sommeren 1934, og med kano som eneste transportmiddel, tilbrakte to økonomistudenter ved Columbia-universitetet seks uker alene sammen i villmarken nord i staten Ontario i Canada. De to var Moses Abramovitz (1912–2000) og Milton Friedman (1912–2006). Det ble begynnelsen på et livslangt vennskap.

Begge gjorde karriere; den ene på Stanford og den andre i Chicago. Begge fikk det ærefulle verv å være formann i American Economic Association, men deres karrierevalg var ytterst forskjellig.

I begynnelsen av 1950-årene, bevæpnet med data for den amerikanske økonomien mellom 1870 og 1950, forsøkte Abramovitz å forstå økonomisk vekst. Han ville finne ut hvor meget hver av de to viktigste produksjonsfaktorene – kapital og arbeid – hadde bidratt med til USAs enorme vekst. Til sin store forbauselse fant han at økt innsats av disse to faktorene *til sammen* bare forklarte 15 prosent av landets økonomiske vekst i perioden.

De resterende og uforklarte 85 prosentene ble en «restfaktor» (på engelsk: residual). Abramovitz betegnet den gang restfaktoren som «et mål på graden av vår uvitenhet». Andre økonomer, med annen metodologi, kom senere til samme resultat.

På samme tid, mens den anti-kommunistiske McCarthy-bølgen var på sitt høyeste, skrev Friedman boken «The Methodology of Positive Economics». Her forsvarte han at den rådende teorien var basert på svært urealistiske forutsetninger. Han skrev: «Man vil finne at uhyre viktige og signifikante hypoteser vil ha 'forutsetninger' som er svært unøyaktige (på engelsk: wildly inaccurate) beskrivelser av virkeligheten, og, generelt sett, jo viktigere teorien er, desto mer urealistiske er forutsetningene.»

Friedman etablerte en negativ sammenheng mellom vitenskapelighet og virkelighet. Gjennom hele den kalde krigen skapte Friedmans bok en beskyttende kokong mellom det fysikkbaserte økonomifaget og fakta. Jo mer interessert man var i virkeligheten, desto mindre vitenskapelig var man. Victor Norman plasserte seg selv i Friedmans hierarki da han sa til Dagens Næringsliv at «[n]oe av det fine med økonomifaget er at det bare er en måte å tenke på, faktisk viten finnes ikke.» (31. desember 1994)

Noen år tidligere, midt under Berlin-blokaden, hadde en annen amerikansk økonom, Paul Samuelson (født 1915) «bevist» at under de samme livsfjerne forutsetningene Friedman senere skulle forsvare, ville global frihandel skape global inntektsutjevning, såkalt «faktorprisutjevning». For eksempel: Hadde vi bare satt norske bønder og norske aksjemeglere i hvert sitt land og erklært frihandel, ville de blitt like rike, og vi hadde sluppet hele maset med jordbruksoppgjøret.

> «Friedman etablerte en negativ sammenheng mellom vitenskapelighet og virkelighet»

Sammen ble Friedman og Samuelson dynamitt fordi Friedmans tese beskyttet Samuelsons fra virkelighetens dagslys. Da Berlinmuren falt, dannet de to grunnlaget for The Washington Consensus og vår økonomiske verdensordning. «Vi må utnytte den globale økonomiens evne til å utjevne ulikheter mellom land,» erklærte WTOs første generalsekretær.

I mellomtiden jobbet Moses Abramovitz med en kvalitativ forståelse av økonomisk vekst. For ham var de tradisjonelle produksjonsfaktorene – arbeid, kapital, totalfaktorproduktivitet – bare de «ytre» (på engelsk: immediate) kilder til økonomisk vekst. Man måtte grave dypere.

For meg ble Abramovitz et forbilde, og for 26 år siden tok resymeet av min doktoravhandling hans «restfaktor» som utgangspunkt. «Restfaktoren» måtte være veldig ulikt fordelt mellom økonomiske aktiviteter, og valg av næring ville derfor være vesentlig for økonomisk vekst. På 1900-tallet var det masse «restfaktor» i bilindustrien og minimalt i hanskeindustrien. «Restfaktoren» måtte også inneholde viktige synergieffekter, som mellom industri og jordbruk.

I et brev til meg i 1996 kommenterte Abramovitz: «Jeg er spesielt enig i at 'restfaktoren' og vekst generelt er næringsspesifikk.» Men det visste vi alle i 1930-årene, la han til. For utviklingsøkonomien står hans innsikter i praksis urørt.

Vennskapet mellom Abramovitz og Friedman var ikke alltid lett. «Jeg har vunnet mange debatter med Milton,» sa Abramovitz til meg i 1993, «men aldri når han har vært til stede».

Milton Friedman gikk bort 16. november, men det faller meg naturlig å lyse fred over de to vennenes minne samtidig. Et Google-søk på «Moses Abramovitz», som trengte dypt inn i hva som gjør noen land rike og andre fattige, gir tre promille av det antall treff man får på «Milton Friedman», en viktig ideolog som under den kalde krigen gjorde markedet til et harmoniskapende maskineri.

Måtte et søk om ti år gi jevnere fordeling mellom de to vennene.

Erik S. Reinert,
siviløkonom/sosialøkonom og seniorrådgiver i Norsk Institutt for Strategiske Studier (NORISS)
esr@nifo.no

PÅ TEPPET

Sirkus

Frp-kanalen, også kjent som TV 2, viste mandag en «dokumentar» om hvor traumatisk det var for en sart, norsk fotograf å bo i chiliduft og barnebråk på Holmlia.

Som det het i presentasjonen: **Første dag i Christofers fotostudio på Holmlia blir det sirkus. To familier dukker opp samtidig. Fire pakistanere og ni afrikanere!**

Christofer bor ikke lengre på Holmlia. Det er sikkert best for alle parter.

Der også

NTB forteller begeistret at **Den amerikanske storavisen The Washington Post har et stort førstesideoppslag om mulla Krekar i sin mandagsutgave.**

Over there

Ja – skulle Washington Post være noe unntak?

Alle

Alle kjenner alle, sier Ari Behn til VG i anledning debatten om mediefiffen, kongefiffen og resten av fiffen.

Noe kjent?

Snakk for Dem selv.

Å

Ferdigheter innen norsk og engelsk rettskriving er på et **langt lavere nivå** for de fleste studenter i dag enn for 20 år tilbake, hevder professor **Arne Johan Vetlesen** i bilaget til denne spalte i går.

Han fortsetter: «... der de **sitter å lengter** etter den ro som må til for å lære noe som helst.»

Mens studentene leter etter roen, kan de jo holde et og/å-kurs for professorene sine.

Sitatet

«**Jeg kan virkelig ikke føle beina mine. Dette er fenomenalt!**»

Artisten Rhianna da hun ble årets kvinnelige artist på Billboard Music Awards natt til i går.

teppet@klassekampen.no